

Бігунець Ірина Миколаївна,
аспірантка кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ

**ПРОБЛЕМИ УЧАСТІ АДВОКАТА В ДОПИТІ ДИТИНИ,
ПОТЕРПЛОЇ ВІД ЗЛОЧИНУ ПРОТИ СТАТЕВОЇ СВОБОДИ
ТА СТАТЕВОЇ НЕДОТОРКАНОСТІ**

Досліджуючи проблемні питання участі адвоката, як представника інтересів дитини, потерпілої від злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості, насамперед зазначимо, що під час збирання доказів на досудовому розслідуванні він не наділений правом проводити слідчі (розшукові) дії, у т. ч. допит дитини, оскільки це виключна компетенція слідчого та прокурора. Проте закон надає йому право ініціювати проведення вказаних дій шляхом подання слідчому, прокурору відповідних клопотань, які повинні бути розглянуті в строк не більше трьох днів з моменту подання (ч. 3 ст. 93 КПК) [1].

Під час досудового розслідування адвокат може приймати участь у кримінальному провадженні шляхом звернення з клопотаннями про проведення слідчих (розшукових) дій, інших процесуальних та участі в таких діях, під час яких має право ставити питання, висловлювати свої пропозиції, зауваження та заперечення щодо порядку проведення відповідної слідчої (розшукової) дії, які заносяться до протоколу (ч. 6 ст. 223 КПК) [1].

На наше переконання, адвокат, який представляє інтереси неповнолітнього (малолітнього) потерпілого від злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості, завжди має співпрацювати зі слідчим з метою визначення найбільш оптимального формату проведення слідчої (розшукової) дії, питань, які потрібно з'ясувати, у послідовності їх з'ясування, виборі засобів і прийомів, які будуть для цього використані. Головне, щоб це максимально сприяло захисту особи, яка має в цьому потребу [2, с. 383–384].

Кримінальне процесуальне законодавство не визначає, де саме має бути проведено допит дитини, яка потерпіла від кримінального правопорушення. Незважаючи на відсутність у КПК України норми, що встановлює допит дитини, потерпілої від кримінального правопорушення, у спеціально-обладнаній кімнаті, відповідне положення передбачене у ст. 35 Конвенції Ради Європи про захист дітей від сексуального насильства та сексуальної експлуатації [3], яка є частиною національного законодавства, адже була ратифікована Україною 20.06.2012 р. Відповідно до приписів цієї статті, опитування дитини має відбуватись без необґрунтованої затримки, відразу після повідомлення фактів компетентним органам, якщо це необхідно, у спеціально обладнаному та прилаштованому для цих цілей

приміщенні, особою, спеціально підготовленою для цих цілей, всі опитування дитини мають проводитись одними й тими самими особами, якщо це можливо та де це доцільно, бажана якомога менша кількість опитувань і настільки, наскільки це є вкрай необхідним для цілей кримінального провадження та має бути забезпечена можливість супроводження дитини її законним представником або, де це доцільно, дорослим, якого вона сама вибирає, якщо стосовно цієї особи не буде винесено мотивованого рішення про інше [3].

Відповідно до ст. ст. 226, 227 КПК України, до особливостей проведення допиту дитини, потерпілої від злочину, відноситься: допит дитини у присутності законного представника, педагога чи психолога, а за необхідності лікаря; час, протягом якого має бути проведений допит (без перерви понад одну годину, а загалом – понад дві години на день); певні «пільги» особам, які не досягли шістнадцятирічного віку, а саме: їм роз'яснюється обов'язок про необхідність давання правдивих показань та їх не попереджають про кримінальну відповідальність за відмову від давання показань і за завідомо неправдиві показання; до початку допиту законному представнику, педагогу, психологу або лікарю роз'яснюється їхнє право за дозволом ставити уточнюючі запитання дитині [1].

Хоча на практиці місце проведення допиту дитини, яка потерпіла від злочину, визначається на розсуд особи, яка його проводить, адвокат-представник потерпілого повинен клопотати про проведення такої слідчої (розшукової) дії в умовах, які б створили максимальний комфорт для дитини та, водночас, забезпечили отримання достовірних та детальних показань, важливих у кримінальному провадженні. Як зазначають окремі науковці, малолітнього потерпілого бажано допитувати в умовах, якомога ближчих до повсякденного оточення (школа, дитячий будинок тощо), що має сприяти встановленню психологічного контакту й одержанню необхідної інформації [4, с. 121].

Доводиться констатувати, що особи, які проводять допит потерпілої дитини, досить часто ставляться формально до вибору місця проведення вказаної слідчої (розшукової) дії, не розуміють важливість даного питання та зазвичай допитують дітей у своїх робочих кабінетах, що є вкрай небажаним, якщо допитується дитина, яка потерпіла від злочину [5, с. 179]. Поділяємо точку зору Т.М. Матюшкової, що місце допиту таких осіб слідчому слід обирати з урахуванням слідчої ситуації. Малолітніх потерпілих тактично правильно і доцільно допитувати у звичній для них обстановці [6, с. 146].

Міжнародні стандарти та світова практика говорять про те, що допит дитини, потерпілої від злочину має бути проведений у дружній атмосфері для дитини, де вона відчуває захист і комфорт. Таким місцем є спеціально-обладнана кімната, яка називається – «зелена кімната». Основною метою проведення допиту у такій кімнаті – зменшення повторної травматизації дитини у процесі опитування, як

завдяки спеціальним методикам та комфортній атмосфері, так і завдяки технічному оснащенню, яке дозволяє вести відеозапис допиту та в подальшому використовувати цей відеозапис для ведення слідства без проведення повторних допитів. Організація роботи здійснюється на основі індивідуального підходу до кожної дитини з урахуванням її віку і ступеня розвитку [5, с. 180].

З огляду на сказане, актуальним у таких випадках вважаємо проведення допиту дитини у «зеленій кімнаті» у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статевої свободи та статевої недоторканості. Допит у такому форматі для дитини є найменш травматичним, оскільки він відбувається у комфортній та дружній атмосфері, що дозволяє неповнолітньому (малолітньому) відволіктись від пережитих негативних спогадів та відчуттів, забезпечує максимальне зосередження на деталях, важливих у кримінальному провадженні.

Детально не зупиняючись на процедурі допиту дитини, зазначимо що на практиці «зелені кімнати» в повному обсязі не використовуються. Такий стан речей можна пояснити бажанням слідчих максимально спростити процес отримання показань, не відволікаючись на проблеми організаційного характеру, адже у багатьох регіонах відсутні такі спеціально обладнані кімнати. Крім того, окремі слідчі вказують на відсутність чіткої регламентації у КПК України та на рівні інструкцій положень, які б регламентували процедуру проведення допиту дитини у «зеленій кімнаті».

Слід зазначити, що п. 7 ст. 224 КПК України визначено можливість відео- та аудіофіксації такого допиту [1], що може бути ефективним для оптимізації дій слідчого в частині організації допиту дитини, сприятиме отриманню максимально детальних показань без шкоди інтересам неповнолітньої (малолітньої) особи, потерпілої від злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості.

У якості висновку зазначимо, що участь адвоката-представника у провадженні допиту дитини, потерпілої від злочину проти статевої свободи та статевої недоторканості, має вкрай важливе значення, оскільки, з одного боку, він надає під час проведення таких дій правову допомогу клієнту, а з іншого - забезпечує додержання вимог КПК України щодо порядку їх проведення, підвищує ефективність отримання допустимих та належних доказів. Подекуди його активність, кваліфікація та досвід здатні впливати на поведінку слідчого, прокурора, який проводить допит, а відповідні зауваження, заперечення, клопотання, пропозиції - на методику й тактику його проведення, а відтак - і на результат.

Список використаних джерел

1. Кримінально-процесуальний кодекс України: URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>.
2. Адвокатський іспит: підготовчий курс : навч. пос. [за заг. ред. О. В. Баулін, В. І., Лебідь, П. С. Матвеев, М. А. Пожидаєва]. К. : Правова єдність, 2013. 736 с.

3. Конвенція Ради Європи про захист дітей від сексуальної експлуатації та сексуального насильства: URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_927.

4. Настільна книга слідчого: наук. – практ. видання для слідчих та дізнавачів / М.І. Панов, В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова. К.: Вид. дім «ІнЮре», 2003. 720 с.

5. Мальована Т.І. Місце проведення допиту дитини, яка потерпіла від злочину. *Вісник кримінального судочинства*. № 3/2015. С. 179–184.

6. Матюшкова Т.П. Допит неповнолітньої потерпілої від сексуальних злочинів: деякі питання підготовки та проведення. *Вісник запорізького юридичного інституту*. 2004. № 1. С. 143–150.

Дударєва Вікторія Володимирівна,
здобувач ступеня вищої освіти магістра
ННІЗДН Національної академії внутрішніх
справ
Науковий керівник: професор кафедри
кримінального процесу Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент *Омельченко О. Є.*

ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ РОЗГЛЯДУ СКАРГ НА БЕЗДІЯЛЬНІСТЬ УПОВНОВАЖЕНИХ ОСІБ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ, ЩО ПОЛЯГАЄ В НЕВНЕСЕННІ ВІДОМОСТЕЙ ДО ЄДР ЗА ЗАЯВОЮ ПРО КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Відповідно до ст. 21 Конституції України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах. Права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними.

Одночасно, згідно зі ст. 55 Конституції України, кожному гарантується право на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування, посадових і службових осіб [1].

Так, у випадку порушення охоронюваних та гарантованих на законодавчому рівні прав та інтересів людини і громадянина, кожному гарантується право на їх захист. Зокрема існують непоодинокі випадки, коли громадяни звертаються з заявами про кримінальне правопорушення до правоохоронних органів, утім останніми, як свідчить судова практика, відомості про кримінальні правопорушення не вносяться до Єдиного реєстру досудових розслідувань, тим самим працівники органу досудового розслідування допускають бездіяльність.

Отримавши заяву про кримінальне правопорушення, уповноважена особа правоохоронного органу зобов'язана в порядку ч.ч. 1, 4, 7 ст. 214 КПК України невідкладно, але не пізніше 24 годин після подання прийняти та зареєструвати її шляхом внесення відповідних відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, після чого невідкладно, але не пізніше наступного дня, з дотриманням